

Schooljaar 2026–2027

Natuur en Duurzaamheid bij jou op school

NME
OVERIJSEL

"De leerlingen waren enthousiast over de wormenbak (in de leskist Pieter de Pier). De ontwikkelingen werden dagelijks bijgehouden door de kinderen."

"Wat fijn dat jullie de leskisten komen brengen en halen. En wat zijn ze mooi en compleet."

Natuur en duurzaamheid bij jou op school

Is een uitgave van:

Natuur en Milieu Overijssel
Jorien Griffioen
Annemieke van Dongen-Schrage
Anke Haaksma
Daniëtte Kisjes
Ewoud van Haaften
Astrid Beuker

Beste onderwijscollega,

De natuurlijke wereld om ons heen is één grote leerplek. Als leerkracht zie je elke dag hoeveel nieuwsgierigheid en vragen dat bij kinderen oproept: hoe groeit een zaadje uit tot een plant, hoe kan een schaatsenrijder over het water lopen en lijken mieren in de manier waarop ze samenwerken op mensen?

Natuur- en milieueducatie sluit naadloos op aan op de wereld om ons heen en maakt leren betekenisvol en leuk. Kinderen ontdekken spelenderwijs en op een praktische manier hoe alles in de natuur op een duurzame manier met elkaar samenhangt. Kennis van de natuur versterkt daarom ook veerkracht in een veranderende wereld en voedt creativiteit. Dat maakt jouw leerlingen flexibele, nieuwsgierige burgers.

In deze brochure vind je inspiratie, praktische ideeën en nieuwe mogelijkheden om met natuur en milieu aan de slag te gaan. Laat je verrassen en ontdek hoe je natuur en duurzaamheid in je lessen kunt integreren.

Heb je een vraag of wil je sparren over de mogelijkheden? We denken graag met je mee en geven op verzoek ook advies op maat. Neem gerust contact met ons op. Achter in deze brochure vind je onze contactgegevens.

Jorien Griffioen,
Programmamanager
Educatie en Participatie
Natuur en Milieu Overijssel

Leskisten reserveren

Jullie school heeft via de gemeente een NME-abonnement. Dat betekent dat basisscholen en bso's in jullie gemeente gratis leskisten en materialen bij ons kunnen reserveren. Vijf keer per jaar komen we naar jullie toe om de materialen te bezorgen en weer op te halen.

De leskisten zijn gebaseerd op de concept-kerndoelen Mens & Natuur, Mens & Maatschappij en Burgerschap en sluiten aan of zijn vervangend voor thema's in de lesmethoden.

Onze thema's zijn: grondstoffenkringloop, natuur en biodiversiteit, energie, gezonde en duurzame voeding en circulaire economie.

Je vindt een passende leskist als je op de website het niveau selecteert waaraan je lesgeeft, het thema aanvinkt en een keuze maakt tussen een binnen- of buitenactiviteit.

De leskisten maken de lessen praktisch en daarmee aantrekkelijk en bijzonder. Vijf keer per jaar versturen we een nieuwsbrief met tips en inspiratie, maar ook om je te helpen herinneren aan de uiterste besteldata.

Log in en bestel leskisten en aanvullende materialen op www.nmeoverijssel.nl.

Geen inlogcode? Stuur dan een mail naar nme@natuurenmilieuoverijssel.nl met vermelding van de naam van de school of bso. We maken er snel een voor je aan.

Vieze handen, blijе gezichten

Er is meer. Er zijn gastdocenten voor een bijen- of een kookles. Er zijn moestuincoaches die ondersteunen bij schooltuinieren. Boek een excursie naar de boerderij of het waterschap of doe mee aan een school- of klassenproject zoals Van Zaadje tot Boom of de Boomfeestdag. Ook over gezonde en duurzame voeding is er een breed aanbod.

Dit aanbod is toegankelijk voor alle scholen in Overijssel, dus ook voor scholen zonder NME-abonnement. Veel van deze projecten ontwikkelen we samen met Jong Leren Eten of Provincie Overijssel. Reserveren kan zonder inlogcode. Vaak verwijzen we naar de webpagina van de aanbieder.

Bestel- en bezorgmomenten

Met uitzondering van de kerst- en zomervakantie kunnen bestellingen tot een dag voor de schoolvakanties worden gedaan. Het wisselen van de materialen gebeurt steeds in de week na de vakantie. We komen dan langs op school. Zorgen jullie dat alles schoon en droog klaarstaat voor onze vrijwilliger?

Tip!

Bij elke periode hoort ook een materiaalzending. Denk aan bloembollen of een champignonemmer waarmee je champignons per dag ziet groeien in de klas.

Jullie inlogcode!

Inlogcode + ww

Periode	Uiterste besteldatum		Wisselweek	
	Week	Datum	Week	Datum
Periode 1	Week 34	21 augustus	Week 36	30 augustus tot 3 september
Periode 2	Week 41	9 oktober	Week 43	19 tot 23 oktober en 26 oktober
Periode 3	Week 50	11 december	Week 2	4 tot 8 januari 2027
Periode 4	Week 7	19 februari 2027	Week 9	1 tot 5 maart 2027
Periode 5	Week 16	23 april 2027	Week 19	10 tot 14 mei 2027
			Week 26	28 juni tot 2 juli 2027

*NME-gemeenten zijn: Dinkelland, Enschede, Hardenberg, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Steenwijkerland, Tubbergen, Wierden, Zwartewaterland en Zwolle.

NIEUW!

Bionische vogel door Margot Westermann

Briljante Bouwers, leren van de natuur

Met deze leskist bedenk je oplossingen door goed te kijken naar hoe de natuur problemen aanpakt. Leerlingen worden zich bewust van geluiden in de natuur, van de invloed van de warmte van de zon en van de wind. Ze onderzoeken hoe een verenkleed vogels drooghoudt en hoe je met een snavel een stevig nest kunt bouwen. Vervolgens gebruiken leerlingen die ideeën om zelf slimme en duurzame oplossingen te ontwerpen en zelf een vogelnest te bouwen.

Deze lessen sluiten heel goed aan bij een groen schoolplein en natuur & techniek. Als leerkracht faciliteer je het proces. Je stelt vragen, stimuleert verwondering en helpt leerlingen hun ideeën te verwoorden.

Leskisten

een overzicht op niveau en thema

Leskisten	Groep	Leskisten	Groep
Grondstoffenkringloop Pieter de pier Papier maken Circulair ontwerpen Van afval tot grondstof Reduce – reuse – recycle	M B B B B	Energie Koning Lollie heeft energie Hoeveel energie? Zoveel! Groene energie Energie (r) evolutie spel Warmtebeeldcamera	M M B M B B M B
Natuur en Biodiversiteit Kabouterpad We gaan naar buiten Lente, zomer, herfst, winter Vogels Bodemdierenonderzoek Bomen Bijen en biodiversiteit Vlinders Microscoop Natuurbingo Briljante Bouwers	M B M B M B M B M B M B M B M M B	Voedsel Groente en fruit De boerderij Alles voor een pannenkoek Smaaklessen Smaakplezier op de BSO Moestuinen Gewas in de klas Schijf van vijf mat Wie is de pisang?	M M B M B M B M B M B M B M B M B B
Water en klimaat Water Jong Leren Waterbeheren Waterleven Het klimaat De Tuin met Stip	M M B M B M B M	Materiaalzending Groep Insecten? Lekker! Champignonemmer Oesterzwammen Grow kit Bloembollen voor bijen Vogelvoer Bloemenzaad voor bijen	B M B M B M B M

Grondstoffenkringloop

Energie

Natuur en biodiversiteit

Voedsel

Water en klimaat

Onderbouw (groep 1 & 2)

Middenbouw (groep 3, 4 & 5)

Bovenbouw (groep 6, 7 & 8)

Buitenschoolse opvang

Schoolbreed project

Definitief conceptkerndoel

Mens en natuur

- Leerlingen onderzoeken planten, dieren, mensen en hun leefomgeving;
- Leerlingen leren over ecosystemen, biodiversiteit, seizoenen en kringlopen;
- Leerlingen begrijpen de invloed van menselijk handelen op natuur en milieu;
- Leerlingen ontwikkelen zorg voor een duurzame omgang met de aarde.

Mens en maatschappij

- Leerlingen leren hoe mensen hun omgeving inrichten en gebruiken;
- Leerlingen onderzoeken maatschappelijke vraagstukken en verschillende belangen;
- Leerlingen leggen verbanden tussen lokaal handelen en wereldwijde gevolgen.

Burgerschap

- Leerlingen ontwikkelen verantwoordelijkheidsgevoel voor de samenleving;
- Leerlingen oefenen met samen beslissen en handelen;
- Leerlingen zien duurzaamheid als onderdeel van goed burgerschap.

Digitale geletterdheid (ondersteunend)

- Leerlingen zoeken en beoordelen informatie;
- Leerlingen gebruiken digitale middelen bij onderzoek en presentatie;
- Leerlingen denken kritisch over technologie.

Rekenen (ondersteunend)

- Leerlingen werken met meten, vergelijken en eenvoudige data analyse.

Koppeling met NME

- Natuur & biodiversiteit (bijv. bodem, insecten, dieren, voedselketens);
- Water en klimaat (waterkringloop, weer, klimaatverandering);
- Voedsel & landbouw (herkomst van voedsel, seizoensgebonden eten, voedselbossen);
- Energie en grondstoffen (hernieuwbare energie, besparen, materialen).

- Afval & circulaire economie;
- Energie in huis en buurt;
- Duurzame mobiliteit en leefomgeving;
- Leerlingen leren nadenken over keuzes, verantwoordelijkheid en toekomstgericht handelen

- Zorgdragen voor schoolomgeving en natuur;
- Samen oplossingen bedenken voor milieuvraagstukken;
- Handelen op schaal van klas, school of buurt (bijv. afval scheiden, vergroenen van het plein).
- Zo wordt duurzaamheid concreet en handelingsgericht gemaakt.

- Data verzamelen over weer, natuur of energiegebruik;
- Resultaten verwerken in eenvoudige grafieken of presentaties;
- Digitale informatie vergelijken met eigen waarnemingen.

- Hoeveel afval produceert de klas?;
- Hoeveel water of energie wordt bespaard?;
- Tellen en vergelijken van planten of dieren bij natuuronderzoek.

Aansluiten bij de kerndoelen

Natuur en duurzaamheid zijn geen los vak, maar komen geïntegreerd terug in meerdere leergebieden die raken aan verschillende kerndoelen. Hieronder vind je inspiratie hoe je de leskisten en -materialen kunt inzetten voor onderzoekend en ervaringsgericht werken in de klas of buiten.

Mens en natuur

Leerlingen gaan op ontdekking in de natuur. Met leskisten zoals **Bodemdierenonderzoek**, **Bijen en biodiversiteit**, **Bomen** en **Vogels** zien ze hoe alles met elkaar samenhangt. Jongere leerlingen beleven de natuur met **Kabouterpad** en **We gaan naar buiten**. Kringlopen komen aan bod met leskisten zoals **Pieter de pier** en **Van afval tot grondstof**. Leen ook eens een **Microscop** en bekijk de natuur van dichtbij.

Mens en maatschappij

Leerlingen leren hoe hun eigen keuzes invloed hebben op duurzaamheid. Met leskisten zoals **Circulair ontwerpen**, **Papier maken** en **Reduce, reuse, recycle** ontdekken ze hoe hergebruik werkt. Met **Hoeveel energie? Zoveel!**, **Groene energie!** en het **Energie (r)evolutiespel** krijgen ze inzicht in energiegebruik en alternatieven. Zo zien ze het verband tussen eigen gedrag en grote thema's zoals klimaatverandering en grondstoffenschaarste.

Burgerschap

Burgerschap gaat over zorg voor je leefomgeving en biedt leerlingen de kans om actief met hun eigen omgeving aan de slag te gaan. Denk aan de leskisten onder het thema Grondstoffenkringloop. Leerlingen maken afspraken en nemen verantwoordelijkheid voor hun omgeving op een groen schoolplein en in een moestuin. Bestel **vogelvoer** of **bloembollen voor bijen** en draag samen zorg voor planten en dieren.

Digitale geletterdheid (ondersteunend)

Digitale geletterdheid wordt ingevuld door digitale middelen te koppelen aan onderzoek naar natuur en duurzaamheid. Met leskisten zoals **Warmtebeeldcamera** en **Hoeveel energie? Zoveel!** verzamelen leerlingen data over energiegebruik en warmteverlies. Bij thema's zoals **Het klimaat** en **Jong leren waterbeheren** analyseren zij gegevens over weer en water. Zij verwerken resultaten in grafieken of presentaties en vergelijken digitale informatie met eigen waarnemingen.

Rekenen (ondersteunend)

Meten, vergelijken en analyseren doen leerlingen in een betekenisvolle contexten met leskisten uit het thema Energie. Ze berekenen energieverbruik en -besparingen of krijgen met **Jong leren waterbeheren** inzicht in watergebruik. Ook bij voedselthema's zoals **Alles voor een pannenkoek** meten en vergelijken de jongsten de ingrediënten.

Taal (ondersteunend)

Volg een instructie om een windmolen te bouwen met de leskist **Groene Energie** of verdwijn in het (voorlees)verhaal Rupsje Nooitgenoeg uit de leskist **vlinders** of Wonderwel in de leskist **Van Afval tot grondstof**.

Het schoolplein als grootste klaslokaal

Interview

Een groen schoolplein is zo veel meer dan wat extra vergroening. Kinderen kunnen gevarieerder spelen dan op een verhard plein: klimmen, klauteren en een geheime hut in de bosjes. Even weg van de drukte. Eindeloos bouwen met zand en water. Het plein is ook inzetbaar als grootste klaslokaal.

En, het verandert met de seizoenen: bessen in de zomer, vallende bladeren in de herfst en snoeien in de winter. Betrek leerlingen bij het onderhoud tijdens de lessen. Samen vegen, snoeien en wieden. Leerlingen zijn lekker buiten. Ze zijn trots op hun mooie plein en zullen er goed voor blijven zorgen. Dat sluit helemaal aan bij de burgerschapsdoelen.

“Ik geef bijvoorbeeld een taalles waarbij de leerlingen niet stil hoeven te zitten”

- Juf Hieke

Groen schoolplein OBS de Eiber

Obs De Eiber in Dedemsvaart heeft het schoolplein in 2026 flink vergroend. Juf Hieke heeft veel zin om het amfitheater te gaan gebruiken als buitenlokaal. “Ik geef bijvoorbeeld een taalles waarbij de leerlingen niet stil hoeven te zitten. De helft van de klas krijgt een kaartje met een moeilijk woord erop en de andere helft met de betekenis. Beide kaartjes moeten ze aan elkaar koppelen. Dan is het heel fijn dat ze lekker buiten kunnen rennen.” De kinderen hebben meegedacht over wat er op het schoolplein moest komen. “Ik word gewoon heel blij van al het groen, vertelt Tessa uit groep 6. “Vooral de schommels zijn fantastisch, die heb ik bedacht.”

“Vooral de schommels zijn fantastisch, die heb ik bedacht.”

- Tessa uit groep 6

Direct naar
Groene schoolpleinen

Jouw plein een groen plein?

Wil je starten met een groen plein of willen jullie meer leren over buiten lesgeven of beheer en onderhoud van het groene schoolplein?

Kijk op www.groeneschoolpleinenoverijssel.nl of neem contact op via groeneschoolpleinen@ivn.nl.

Natuur voor Elkaar

Speciale aandacht voor schooltuinieren

Bij moestuinieren of voedselbosprojecten begeleid je leerlingen bij zaaien, verzorgen en oogsten. Ze leren hoe planten groeien, wat ze nodig hebben. Over seizoenen en het ritme van de natuur. Ze krijgen kennis van insecten en bodemleven.

Kinderen leren waar voedsel vandaan komt en proeven nieuwe groenten en smaken. Zo leren ze zelf hoe ze gezonde keuzes kunnen maken. Ook leren ze spelenderwijs samenwerken, plannen, observeren en reflecteren. Leren wordt op deze manier betekenisvol.

Uitleg en ondersteuning

Je staat er niet alleen voor: moestuincoaches ondersteunen tegen vergoeding bij aanleg of beheer van je schoolmoestuin. Lekker koken met zelfgekweekte groenten doe je met een kookgastdocent. Je vindt ze op www.jonglereneten.nl.

Op onze website en op de site van Alliantie Schooltuinen staat alle informatie op een rijtje. Zo is de modelinterventie schooltuinieren een heel handige tool, waarmee je het moestuinieren makkelijk in het curriculum integreert.

Download ook de Handleiding Schooltuinieren of kijk met je leerlingen de film over bodemdieren: Onder het maaiveld.

www.nmeoverijssel.nl/basisschool-en-bso/schooltuinen

Direct naar
moestuinen

Direct naar
de film over
bodemdieren

Foto: Jauke Boerdam

Foto: Beeldbank Sjon

De schooltuin van meester Elias

Inspiratieverhaal

Aan de rand van een dorp stond een school met een kaal plein. De kinderen speelden er voetbal en tikkertje.

Op een dag nam meester Elias zijn klas mee naar het lege stuk grond achter de school. "Dit wordt onze tuin," zei hij. De kinderen keken elkaar verbaasd aan. "Maar hier groeit niets," zei Noor. "Precies," glimlachte de meester, "dat gaan wij veranderen."

Ze kregen ieder een klein stukje aarde. Ze groeven, zaaiden en gaven water. In het begin gebeurde er weinig. Sommige kinderen raakten ongeduldig. "Waarom groeit het niet sneller?" vroeg Sam. "Alles wat groeit, heeft tijd nodig," zei meester Elias. Langzaam verschenen er groene sprietjes. De kinderen begonnen vragen te stellen. Waarom krijgen planten bloemen? Wat gebeurt er als het niet regent? Waarom zitten er insecten in de tuin?

Ze leerden niet alleen over planten, maar ook over elkaar. Toen een plant van Mila verwelkte,

hielpen andere kinderen haar met opnieuw zaaien. Toen de sla van Wouter groeide, deelde hij trots zijn oogst met de klas. Lamia was nog niet zo lang in Nederland en had moeite om verbinding met de andere kinderen te krijgen. Toen ze tegen de munt aanliep, riep de geur herinneringen op aan haar thuisland. Haar enthousiasme over het plantje en de thee die je ervan kan maken, werkte aanstekelijk op haar klasgenoten en het ijs was gebroken.

Op een dag zaten ze samen te eten van wat ze zelf hadden geteeld. "Dit is lekkerder dan uit de winkel," zei Noor verbaasd. Meester Elias knikte. "Jullie eten nu niet alleen wat is gegroeid, je weet ook hoe het is gegroeid." De kinderen keken naar hun handen: vuil, maar sterk. Naar elkaar: trots en verbonden. En naar de tuin: vol leven. De tuin had meer laten groeien dan alleen planten.

Wat je met zorg, geduld en samenwerking laat groeien, voedt niet alleen je lichaam, maar ook je kennis, je vriendschap en je toekomst.

Bij jou in de buurt

Waterschap Drents Overijsselse Delta

Droge voeten en schoon water! Hoe zit dat? We doortrekken, wasje draaien en onder de douche. Waar gaat het vieze water heen en hoe wordt het weer schoongemaakt? We bieden rondleidingen, gastlessen en lesmaterialen. www.wdodelta.nl/lerenoverwater.

Waterschap Vechtstromen

Water, onze beste vriend en grootste vijand. Het helpt ons schoon en gezond te blijven, maar zorgt voor overlast als er te weinig of te veel van is. Laat jouw leerlingen dit ontdekken, tijdens onze waterles. (Alleen voor Dinkelland, Hardenberg, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen en Wierden). www.vechtstromen.nl/waterles

Natuuractiviteitencentrum de Koppel in Hardenberg

Scholen kunnen op afspraak een expositie met bijpassend lesprogramma bezoeken: themalessen, schoolreis of schoolkamp. Het programma wordt in overleg samengesteld. www.dekoppel.com

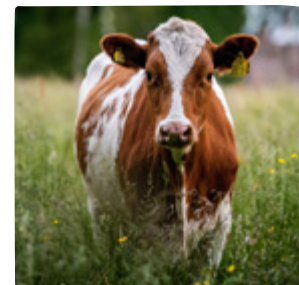
Natuurrijck De Höfte in Oldenzaal

Voor scholen biedt De Höfte een educatief programma, zoals lammetjes aaien, een kabouterpad en bijenlessen. De Höfte organiseert ook naschoolse activiteiten. www.dehofte.nl/bezoek-scholen

Bezoekerscentrum de Wieden in Sint Jansklooster

Bezoekerscentrum De Wieden biedt educatieve programma's voor het basis-onderwijs van groep 1 tot en met groep 8. Ga bijvoorbeeld op pad met de Waterrugzak! www.natuurmonumenten.nl/kinderen/lesprogramma-de-wieden

Meesterboeren en Kiekeboeren

Een bezoek aan een educatieboerderij van de Meesterboeren in Salland, Vechtdal en IJsseldelta of Kiekeboeren in Twente is een onvergetelijke ervaring. Op onze boerderijen kun je met je klas terecht voor leuke en leerzame praktijklessen. Beleving speelt een belangrijke rol. www.meesterboeren.nl en www.kiekeboeren.nl

Buitencentrum Sallandse Heuvelrug in Hellendoorn

In Nationaal Park De Sallandse Heuvelrug leer je over heide, biodiversiteit en dieren zoals het korhoen. Door excursies, speurtochten en lessen van boswachters ervaren kinderen hoe natuurbeheer en duurzaamheid bijdragen aan een gezond landschap. www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-de-natuur/locaties/buitencentrum-sallandse-heuvelrug/activiteiten

Museum Natura Docet in Denekamp

In Denekamp is er voor elke basisschoolgroep een programma, zoals Sporen in het bos, Fossielenfinder, Waterdierenpracticum of Mythische dieren. Heb je wel eens een koningspython gezien? Met onze eigen huisslang Loesje krijg je van alles te leren over slangen en evolutie. Wie het durft, mag Loesje zelfs even vasthouden. Kijk op www.naturadocet.nl.

De Nooterhof en stadsboerderijen in Zwolle

De Nooterhof is een heerlijke plek voor kinderen om spelend de natuur te ontdekken, net als de Eemhoeve, de Schellerhoeve en de Klooienberg. Kom langs voor een leuke natuurles of een uurtje in de moestuin. www.nooterhof.nl

De Veldschuur in Rouveen

Ontdek de natuur en cultuur van het gebied de Olde Maten. Doe mee met de workshop Van Koe tot Kaas of kom kennismaken met de natuur op het terrein van de Veldschuur. Kijk op www.veldschuur.net

De Viermarken in Enschede

De Viermarken biedt verschillende mogelijkheden om met de klas aan de slag te gaan rond het thema duurzaamheid. Onze enthousiaste vrijwilligers nemen leerlingen mee op ontdekkingstocht. www.viermarken.nl

IVN in Overijssel

IVN organiseert heel veel activiteiten. Kijk in de online agenda voor activiteiten bij jou in de buurt: www.ivn.nl/provincies/overijssel/natuuractiviteiten

Bijzondere dagen

Bodemdierendagen

25 september tot 12 oktober 2026

In een gezonde bodem leven bodemdieren. Zoek je mee? Elk jaar rond Werelddierendag gaan honderden mensen op bodemdieren-safari. In hun eigen tuin of op het schoolplein.

Ga naar
www.bodemdierendagen.nl
Of scan de qr-code

De week van ons eten

6 tot 9 oktober 2026

Tijdens deze week kan je ontdekken hoe ons eten wordt geproduceerd en welke invloed het heeft op onze gezondheid, de economie en onze samenleving. Een ideaal moment voor een boerderijexcursie en hét burgemeestersontbijt voor scholen.

Ga naar
www.deweekvanonseten.nl
Of scan de qr-code

Boomfeestdag

november 2026 – maart 2027

Organiseren jullie een boomfeestdag? Plant samen met de kinderen bomen op het schoolplein, of vlakbij de school in samenwerking met de gemeente.

Ga naar
www.boomfeestdag.nl/activiteiten
Of scan de qr-code

Nationale Buitenlesdag

6 april 2027

Buiten leren is waardevol en leuk voor leerlingen én leerkrachten. Het vergroot betrokkenheid en motivatie, stimuleert samenwerking en gesprek, versterkt de band met de natuur en zorgt voor frisse energie in de klas.

Ga naar
www.ivn.nl/aanbod/primair-onderwijs/buitenlesdag
Of scan de qr-code

Week van de schooltuin

17 t/m 21 mei 2027

Voor alle scholen met én zonder schooltuin, schooltuinondersteuners en gemeenten die schooltuinen mogelijk maken. We vieren met elkaar hoe leuk en belangrijk schooltuinieren is.

Ga naar
www.alliantieschooltuinen.nl
Of scan de qr-code

Week zonder afval

24 tot 30 mei 2027

Van hergebruiken tot minder weggooien, van repareren tot ruilen: ontdek hoe makkelijk het is om minder afval te produceren! Want minder afval, dat is lekker leven! Kijk in de agenda voor een activiteit bij jou in de buurt:

Ga naar
www.weekzonderafval.nl
Of scan de qr-code

Duurzaam lesgeven, een kwestie van gewoon dóén

Als leerkracht speel je een sleutelrol in het verankeren van duurzaamheid in het dagelijks onderwijs. Het gaat niet om een extra taak, maar om bewuste keuzes in wat je al doet: lesinhouden koppelen aan echte vraagstukken, leren zichtbaar maken in de praktijk en de omgeving benutten als leerbron. Jij laat leerlingen ervaren dat duurzaam denken en doen onderdeel is van het gewone leven.

Dat kan heel concreet: aandacht besteden aan afval op school, rekenen in de moestuin of samen met de klas naar het bos of de boerderij. Door dit structureel in het curriculum op te nemen wordt duurzaamheid geen project, maar een manier van leren. Jij helpt leerlingen zich te verwonderen over de natuur, verbanden te zien en verantwoordelijkheid te voelen.

Niet stapelen maar integreren – wij denken graag mee

Veel scholen willen verduurzamen en natuuronderwijs structureel opnemen in hun curriculum. Er is echter ook beperkte beschikbaarheid en capaciteit en daardoor blijven veel initiatieven ad-hoc.

We adviseren graag hoe je natuur- en duurzaamheidseducatie kunt integreren in jullie curriculum. Aan de hand van jullie thema's en methodes kijken we welke leskisten, excursies en gastlessen aansluiten. Ons aanbod is vaak een praktische en uitdagende vervanging voor verschillende thema's in de lesmethoden en zijn kerndoeldekking. De eerste drie scholen adviseren we gratis.

Samen met andere duurzame docenten

Je hoeft het niet alleen te doen. In Duurzame Docentennetwerken wissel je ideeën, lessen en ervaringen uit met collega leerkrachten.

Jij brengt je praktijkvragen in en haalt inspiratie op die direct toepasbaar is in je eigen klas.

Het eerste netwerk is gestart in Zwolle, maar ook in jouw gemeente kan een Duurzaam Docentennetwerk opgestart worden. Door samen te werken, houd je het onderwerp levend en voorkom je dat duurzame initiatieven bij één persoon blijven liggen. Laat het ons weten als je hier wat voor voelt.

Natuur voor Elkaar

Direct naar
Van Zaadje tot Boom

Van Zaadje tot Boom

Kinderen zien in dit project van dichtbij hoe hun eigen boompje groeit en zich ontwikkelt. Met een lespakket van 4 lessen voor scholen of een activiteitenmap voor bso's (nieuw) én waar nodig hulp van een bomengastdocent.

Meer informatie:
www.nmeoverijssel.nl/van-zaadje-tot-boom

Contact

Wil je sparren, advies of praktische ondersteuning? Neem contact met ons op. We denken graag met je mee voor een natuurinclusief curriculum, om taken en rollen rondom duurzaamheid in school beter te verdelen en we geven trainingen schooltuinieren.

Jorien Griffioen

Programmamanager
Educatie & Participatie
Adviseur natuurinclusief &
duurzaam onderwijs

j.griffioen@natuurenmilieuoverijssel.nl
06 33 89 08 79

Annemieke van Dongen

Adviseur natuurinclusief &
duurzaam onderwijs
Makelaar Jong Leren Eten
Aanjager schooltuinieren

a.vandongen@natuurenmilieuoverijssel.nl
06 23 16 86 28

Anke Haaksma

Adviseur lesmaterialen &
groene schoolpleinen

a.haaksma@natuurenmilieuoverijssel.nl
06 15 69 85 42

Contactgegevens

Heb je praktische vragen over leskisten, neem dan contact op met ons secretariaat.
nme@natuurenmilieuoverijssel.nl

www.nmeoverijssel.nl
038 425 0960
Natuur en Milieu Overijssel
Aan de Stadsmuur 79-83
8011 VD Zwolle

